

Terrorism– realistiska svenska åtgärder och hotbilder

Eudoxas Rapportserie nummer 8

Eudoxas Rapportserie nummer 8: Terrorism- realistiska svenska åtgärder och hotbilder

Skriuen av Jan Kallberg

Eudoxas Rapportserie är en serie av rapporter utgivna av tankesmedjan Eudoxa. De behandlar frågor vi ser som aktuella i vår samtid eller i en nära framtid. I dessa rapporter vill vi utveckla många av våra tankar om hur naturvetenskapliga framsteg och tekniska innovationer påverkar samhället. Vi vill finna nya infallsvinklar och ta upp viktiga frågor vi inte finner får tillräckligt med utrymme i dagens debatt.

*Eudoxa AB
Sveavägen 133
113 46 Stockholm
Sweden
08 83 87 73
www.eudoxa.se*

Copyright © 2005 av Tankesmedjan Eudoxa AB

ISSN 1652-0777

Innehåll

<i>Innehåll</i>	1
<i>Om tankesmedjan Eudoxa</i>	2
<i>Förord</i>	2
<i>Introduktion</i>	3
<i>Terrorismen i Sverige</i>	4
<i>Terroristgroupies kontra terrorister</i>	5
<i>Deltid-, heltids- eller evighetsterrorister</i>	7
<i>Vad har vi i verktygslådan?</i>	13
<i>Papperstigrar</i>	16
<i>Proaktivitet och reaktivitet</i>	18
<i>Kostnadsöversikt</i>	19
<i>Rättsliga frågeställningar</i>	20

Om tankesmedjan Eudoxa

Eudoxa är en partipolitiskt oberoende tankesmedja med säte i Stockholm. Dess huvudsakliga syfte är att förklara den hur nya teknologier påverkar samhället genom att integrera liberala idéer med de dynamistiska tankarna om experiment, innovation och decentralisering.

Vi arbetar för ett mångfaldigt samhälle grundat på en stark moralisk bas av individens rättigheter, där individen har rätt att använda modern teknik och medicin efter urval av sina egna värderingar. Vi anser att dessa grundvalar främjar tolerans och acceptans även vilket gagnar samhället som helhet. Inspirationen för vår vision är en övertygelse i individuell frihet, fri företagsamhet, en demokratisk begränsad statsmakt och att idéer har en djup påverkan på samhället.

Eudoxa har för närvarande personal som arbetar i Stockholm och i Kansas City, USA vilket ger tillfälle att följa både den europeiska och amerikanska debatten för att förena de bästa delarna av dem.

Förord

Terror är en av vår tids största gissel. Terrorister skadar och dödar människor, och skapar oro och rädsla i samhället. Dessutom så kan statens och samhällets motreaktion till terrorismen bli ett allvarligt hot mot medborgarnas integritet och rättigheter.

Jan Kallberg, författare till boken "*Våldsam aktivism och terrorism*", undersöker i denna rapport terrorhotet mot Sverige. Reaktionen på terrordåd brukar vara att man måste utöka resurserna och befogenheterna för de befintliga systemen. Kallberg föreslår att det bör bemötas med decentraliserade och proaktiva medel: de är mer effektiva, mindre kostsamma och bevarar dessutom medborgarnas integritet bättre.

Waldemar Ingdahl, VD tankesmedjan Eudoxa

Jan Kallberg är jurist och säkerhetsexpert samt doktorerar och undervisar idag vid University of Texas. Han har under långa perioder bott utomlands - i Afrika och USA. Hans insikter vilar både på teoretisk grund och på erfarenheten av hur det är att dagligen leva med terror och våld som närmsta granne. Hans senaste bok heter "Våldsam aktivism och terrorism" och utkom i september 2005 med fokus på extremismens affärslogik och företagens möjliga skyddsåtgärder. Tanken med boken är att ge ett perspektiv på våldsam aktivism och terrorism och vad företag kan göra för att skydda sig utan att verksamheten hindras och till rimliga kostnader. Kallberg var reservofficer inom Kavalleriet t o m 2004 efter att inledningsvis varit brigadskyttekompanichef vid förutvarande Livregementets grenadjärer.

Introduktion

Att ha ihjäl oskyldiga för ett politiskt syfte är förkastligt men minst lika förkastligt är att försöka skönmåla dess politiska inramning och söka förklara dess existens genom att rättfärdiga detta indirekt, samt blockera de möjligheter vi har att skydda oss från terrorism. Sverige har förhållandevis bra möjligheter jämfört med andra länder att skydda sin civilbefolkning. Det är mer en fråga om kurage om vi vill nyttja de möjligheter vi har.

Om vi inte talar klartext utan söker förklara saker med samband som inte existerar eller försöker mörka problemet ökar vi radikalt risken för att något ska inträffa. Det gör även att när vi planlägger och strukturerar våra samhällen för att hantera detta hot måste stå med bägge fötterna på jorden för att söka praktiska och genomförbara lösningar. Världen har inte blivit fredligare. Hoten idag är mer komplexa. Terrorismen är toppen på isberget. Vi ser det eftersom det är medialt spektakulärt. Uppenbart är att respekten för människoliv inte förbättrats där extremister anser att oskyldiga kan mördas bara det fyller politiska syften.

Den muslimska terrorismen, som är den mest aktiva idag, var väntad eftersom konflikter som denna byggs upp över en tid och flyter inte upp som en kork ur vattnet. Indoktrineringen och den sekteristiska samsynen kräver år av förberedelse i en intellektuellt försluten värld.¹ Terrorismen stannar inte vid den muslimska men det är den som idag är mest organiserad, finansierad och aktiv. Andra extremistgrupper saknar antingen organisation, finansiellt stöd och tillräckligt stöd från sympasitörer beredda att medverka.

¹ Jan Kallberg, Terrorism – på måfå eller ren Clausewitz? Vårt Försvar AFF nr 1:2004
http://www.aff.a.se/vf041_28.htm

Tecknen fanns redan på 1980-talet där attacken mot Marinkårens förläggning i Beirut 1983 med en lastbil lastad med 6 ton sprängmedel förändrade USA:s närvaro i Mellersta Östern. Det bevisade för en arabvärld som kände sig klämd mellan USA, Sovjet, sekularisering och en vind av förändring man inte var beredd att acceptera, att man med tämligen små medel kunde förändra världspolitiken. Samtidigt som arabvärldens befolkning i många stycken har sekulariserats och haft en minskad radikaliserings så har samtidigt de radikala grupperna blivit mer extrema. Det är en polarisering vi inte ser vid första anblicken. Vi fokuserar på extremisterna men de är ett litet fåtal jämfört med befolkningen i dess helhet. Det gör dem inte till ett mindre hot, och förtar inte risken för terrorattacker i länder som Sverige men terrorismens flesta offer finns inom arabvärlden – där demokrater och frihetliga människor attackeras av extremister. Vår egen inhemska terrorism ligger latent i de höger- och vänsterextrema grupper som funnits i landet i årtionden men har inte samma aggressivitet och resurser. Det kan givetvis skifta men jag bygger detta på hur läget uppfattas oktober 2005.

Terrorismen i Sverige

Jag ser inget värde i att rada upp hundratals namn på organisationer, utan försöker skjuta in mig på mer generella profiler på aktörer på terroristsidan. Det går att motivera en attack i Sverige – eftersom man motiverar attacken efter att den lyckats och den motivationen kommer att innefatta att vi är i Afghanistan, att vi är syndiga och världsliga. Skulle ett tillbakadragande från Afghanistan minska risken? Marginellt. Det sannolika är att attentat inträffar där aktörer, resurser och möjlighet sammanfaller och det har inget samband med den politiska utvecklingen eller vad som sägs av oss. Om den direkta kopplingen till politiska utmaningar och responser från terrorister som reagerar på detta fanns skulle New York ha utsatts för hundratals attentat de senaste åren vilket inte skett. Aktörerna har kanske kommit på plats men resurser och möjligheter har saknats. Därför är sannolikheten för terrorhandlingar beroende i hög grad på var resurser och möjligheter uppkommer istället för aktörernas fysiska närvaro. Vi kan i Sverige ha hundratalet potentiella terrorister men om de inte bereds möjlighet att organisera sig, där de antingen störs eller känner sig bevakade, och deras finansiering och resursansamling förhindras, så kan vi ändå ha en hanterbar säkerhetsnivå. Detta är givetvis obehagligt och har i sig att något sker som ligger utanför vår bedömning som leder till ett skadligt utfall men jag säger det som en fingervisning att terrorism kan hanteras och hållas i schack. Det är tämligen kontraproduktivt att enbart måla fan på väggen och denna narrativa impossibilism som flödar där det andas defaitism och uppgivenhet mot hotet är mer ett kvitto på att deskriptörerna saknar den intellektuella förmågan att koppla ett grepp på problematiken. Terrorism är ett problem, en störning i vårt liv, men det har i sig ingen större utmaning för vårt samhälles överlevnad och som ett samhällsproblem kan det hanteras om man tar ett värdefritt och analytiskt

närmande till problemet. Sverige är ingen isolerad ö, utan grannländers och framförallt Frankrikes, Tysklands och Storbritanniens ökade insatser att minska terrorismens arbetsmöjligheter kan förskjuta hotet i vår riktning eftersom terrorister slår till där de känner sig säkra att de kan lyckas. Vi blir då den sista öppna dörren och då kommer de att slå till här i Sverige. Jag berör detta i min artikel i Vårt Försvar nr 1:2004 som finns utlagd på nätet. Så vilka kan vi ha att göra med?

Terroristgroupies kontra terrorister

Det finns en grupp som sympatiserar med alla terrorister men de kan inte själva tänka sig bli det. Vi hade det i 1970-talets Sverige under Rote Arme Fraktions väpnade aktioner i Förbundsrepubliken Tyskland och de Röda Brigaderna i Italien och de hade många sympatisörer bland extremvänstern i Sverige. De var mestadels den hårdaste kärnan under det sena 60-talets kommunistkult som såg väpnad kamp som den enda lösningen för att få igång ett revolutionärt förlopp.

Terroristgroupies fyller en stor funktion för terrorister att samla in pengar, tillhandahålla lägenheter och på annat sätt understödja terrorister. I de flesta fall vet de inte vad som är det slutliga målet för dem de hjälper, men det saknar betydelse och eftersom dessa är "renläriga" och "på ett uppdrag" så känner de delaktighet. Terroristgroupies är beredd att ta straff, bli uthängda i tabloidtidningar och förlora jobb och förtroendeuppdrag i samhället på grund av deras extremism. Terroristgroupies är en rekryteringsbas för högre sysselsättningsgrad i våldsbenägna nätverk men på terroristgroupies nivån är deras tolerans för skada på sin höjd att få stryk av polispiheten i ett upplopp, stuka foten under en nattlig räd mot en fabrik eller kasta in en molotovcocktail i en partilokal.

Man skall inte underskatta terroristgroupies för de vill verkligen skada, det är bara att de inte har kurage att göra det än och inte har fått till det.

Terroristgroupies kan tänka sig göra mot ett företag som anställd,

- sabotera produktion, maskiner och fordon på det företag de arbetar, om de är övertygande att de inte blir upptäckta i första taget, samt att de eventuella skadorna inte under normala förutsättningar har dödlig utgång,
- fungera som informatör åt terrororganisation, och det kan vara nog så farligt eftersom de i arbetet kan ha tillgång till databaser om allmänfarliga godstransporter, vem som är var, planer över byggnader, beskrivningar över lager, tillgång till nycklar och inpasseringskoder, kopiera nycklar, passerkort

och dokument för att överlämna. Detta informationsöverlämnande behöver inte vara lokala uppgifter från anläggningar i Sverige utan kan mycket väl omfatta den internationella verksamheten, samt medverka till att ge våldsamt aktivism om vägledning, se nedan om fritiden, och

- fungera som uppgiftslämnare till pressen för saker som är menligt för företaget om denne anser sig vara i konflikt med företaget av ideologiska eller andra skäl.

Terroristgroupies kan tänka sig göra på fritiden som ett utlopp för sin våldsamma aktivism,

- skadegörelse ända upp till allmänfarlig skadegörelse, särskilt riktad skadegörelse mot företag och enskilda. Är det mot enskilda kombineras det med hot för att förtrycka deras åsikter eller bryta deras vilja, dessa hot sprayas på bostäder, bilar och husväggar,
- misshandel av olikstänkande och meningsmotståndare,
- leda angrepp mot det egna företaget genom vägledning till andra våldsamma aktivister att utföra skadegörelse och misshandel,
- hot mot enskilda och organisationer genom epost och brev,
- bombhot mot allmänna anläggningar,
- skicka försändelser med oväntat innehåll som avföring och brevbombsattrapper till publika företrädare för samhället och företagsvärlden inklusive ordningsmakten, politiker, journalister och kulturpersonligheter.

Mellan tummen och pekfingret finns det säkert ett par hundra till kanske femhundra terroristgroupies i Sverige per idag.² De skulle se mellan fingrarna om terrorister behövdes deras hjälp om det vore före "Den Stora Goda Saken". Dessa är sedan uppsplittrade på ett tiotal olika grupperingar över hela det politiska och ideologiska spelfältet. Varje extrem gruppering har en hårdför kärna på 20 – 50 personer, varav vi kanske kan räkna med högst ett tiotal procentenheter är beredda att gå så långt som de kontinuerligt deklarerar.

Terrorgroupies gör även en del mer stillsamma aktiviteter,

² Vilket mer än en uppskattning som framkommit i media under 2005 från Säkerhetspolisen om än att de kallar dem sympatisörer. Det är ett ordval. Om man hårdrar de som har sympatier talar vi nog över ett par tusen om inte fler dock tror jag men min erfarenhet är att de som i slutändan kan tänka sig ge en hjälpande hand är betydligt färre. Jag utvecklar detta mer i boken "Våldsamt aktivism och terrorism" som utkom i september 2005 på förlaget Nätnavet se webb <http://www.natnavet.com>.

- samlar in pengar till extrema organisationer, ofta med falska företecken att det skall gå till ett humanitärt ändamål och det framgår inte vilka som är slutliga mottagare,
- bråkar och provocerar vid demokratiska samlingar som de vill förstöra, utan att det urartar till våld, samt
- sedvanlig godartad aktivism som mötesdeltagande och opinionsbildning för "Den Stora Goda Saken".

Är en terrorgroupie predestinerad att gå längre i sin våldsutövning? Inte alls, men risken finns på samma sätt som inte alla som provar narkotika blir narkomaner. Att vara terrorgroupie ger en mängd personliga fördelar, som de själva ser det, där man blir upphöjd som någonting extra och förkämpe, i en annars tyst och grå tillvaro är man i händelserna centrum. Man får slå sönder saker utan att känna moralisk skuld när man snarare blir påhejad av sympatisörer och mediala förklaringsorakel, så det är naturligt att dessa finns.

Inom denna beskrivning faller tiotusentals aggressiva aktivister men de är inte terrorgroupies eftersom de skulle tveka att gömma sprängmedel i lägenheten för terrorister – en terrorgroupie känner sig som en terrorist men avstår från att löpa linan ända ut och fungerar mer som supporter.

Deltids-, heltids- eller evighetsterrorister

I nästan slutet på denna stegringsföljd har jag **heltidsterroristen** som gör det som ett arbete, lever av organisationen och arbetar med att organisera olika militanta aktiviteter där död och förstörelse finns i skadebilden. Heltidsterroristen vill överleva och undslippa att få efterräkningar även om han skulle bli identifierad.

Några kännetecken och tankebanor kring heltidsterrorister, de kan

- utplacera sprängladdningar,
- med skjutvapen döda företrädare och grupper av opponenter, företagsledare, politiker, poliser och militärer,
- heltidsterrorister hotar inte, de gör, eftersom tomma hot undergräver deras varumärke,
- kapa fartyg, flygplan, tåg, bussar eller byggnader, i syfte att få uppmärksamhet för ett politiskt budskap. Dödandet i sig blir en del av

hanteringen men är inte ett mål i sig. Medias uppmärksamhet är det man vill komma åt samt få gehör för en lista krav man har. I de flesta fall är kravlistan orealistisk för att få en våldsam upplösning, där man i sin fantasi ser sig kunna förskjuta den moraliska skulden på motsidan,

- känner sig beredd att dö, om det går snett för "Den Stora Saken". Jag tog bort "Goda" medvetet eftersom nu är det inte säkert att den är så god längre, men de räknar med att få längre fängelsestraff och kunna fortsätta driva sin sak. De ser att så länge de lever så utmanar de motståndaren och att de kan driva sin sak varthän de är,
- militära kemiska stridsmedel och gaser blir trubbigt för heltidsterroristen eftersom han vill stå mitten och deklarerat sina krav, och med gas så dödas de innan de hunnit läsa klart sina krav. Kemiska stridsmedel dödar alla i dess närhet och det stämmer inte med hur de vill ha saker utfört,
- heltidsterroristen arbetar internationellt samt rör sig och arbetar i nätverk som kommunicerar,
- de inser att en terrorist med tjugoförårigt fängelsestraff kommer att intervjuas och driva sin sak, en död terrorist är bortglömd,
- de räknar med att samhället överreagerar på deras aktiviteter och därmed visar sitt fula tryne, för att använda deras retorik, och att deras handlingar i sig kanske inte påverkar utvecklingen mer än att den stöter utvecklingen i en viss riktning.

Det som skiljer **deltidsterroristen** från **heltidsterroristen** är följande,

- deltidsterroristen fortsätter leva ett "normalt" liv med samma jobb, bostad och ser till det yttre helt alldaglig ut i sin livsgärning, och avser att göra detta bakom ryggen på allt och alla,
- deltidsterroristen räknar inte med att åka dit,
- denne räknar med att aktionen i sig skall tala sitt tydliga språk och denne behöver inte medverka för att det skall framstå med önskvärd tydlighet varför, eftersom kommunikation om än bara med nyhetsbyråer eller media, är en betydande risk att bli upptäckt,
- deltidsterrorister föredrar sprängladdningar som placeras i publika utrymmen, brevbomber, bränder, beskjutning av företrädare, särskilt i anslutning till deras hem eller när de anländer med bil, samt sabotage som kan leda till betydande allmän fara och ödeläggelse,
- deltidsterroristen avser återvända till sitt vanliga liv direkt efter angreppet, denne verkar och väljer mål inom det egna landet eller om gränspassage är obebaktad i ett grannland eller annan delstat, i hopp om att inte bli igenkänd så lätt samt att det skall öka potentiella gruppen misstänka och dra nytta av problem vid polisiär interaktion mellan olika polismyndigheter och länder,

- deltidsterroristen arbetar självständigt med sitt "projekt" i en mycket sluten grupp som kan bestå av enbart dem själva till fyra-fem personer. De kommunicerar inte med någon vad de har för avsikt att göra, som en ren säkerhetsåtgärd,
- deltidsterroristen avser inte omedelbart planera ett nytt dåd förrän man är säker att vågorna lagt sig från det förra och det kan ta 4 – 5 år beroende på förutsättningarna. Att börja agera tidigare är en risk för upptäckt,
- även om deras extremistorganisation vet om att attacken måste ha kommit från de egna leden så kommunicerar inte terroristerna med den egna organisationen om vad de gjort, återigen av säkerhetsskäl, men valet av mål talar sitt entydiga språk, samt
- deltidsterroristen vet att denne är säkert identifierad av myndigheterna genom att de aktivt deltagit i aktiviteter under sin tid som terroristgroupies, och ligger därför lågt en tid innan angreppet.

Deltidsterroristen kan få en kick av det denne gjort och fortsätta i snabb takt utan en tanke på följderna. Ett exempel är prickskyttar som dödat abortläkare som börjar utan större planering försöka mörda flera, men de har också åkt fast. I dessa fall har det förekommit psykisk sjukdom eller förvirring i bilden, vilket underlättat för myndigheterna att ringa in vem de har att göra med. Lasermannen kan vara ett relevant svenskt exempel. Kategoriska inplaceringar av terrorister är inte heltäckande men min strävan är att visa skillnaderna i tillvägagångssätt och val av metodik.

Evighetsterroristen är den som mentalt redan lämnat det jordiska och ser sig vara på en "gudomlig" mission, oavsett om det är religiösa eller sekulära företecken, och är inställd på att dö i samband med utförandet. För dem är kampen så viktig att deras eget liv är marginellt. En betydande del av dessa är psykiskt sjuka, mentalt förvirrade och upptagna av idéer som saknar förankring i verkligheten. Ett icke försvinnande antal är efterblivna i sin mentala utveckling.³ Evighetsterroristen är i många stycken vinddrivna, socialt och religiöst förvirrade individer, utan koppling till från hur bra förhållanden de kommer ifrån. Flera av dem har omvärderat världen genom att anamma en ny livsföring och utblick på världen. I deras förvirrade tillvaro erbjuder den nya utblicken svar på alla frågor. De har funnit vad

³ Skobombaren Richard Reid är ett exempel där det uppenbart, även om det inte framgår av referensen nedan eftersom den handlar om Reids uppväxt och väg till extremism som jag tycker är intressant, var att Reid inte var något särskilt begåvad. Denne gav i förhören ett på gränsen till obegåvat intryck, och det var inte spelat eller rättegångstekniskt, utan denne må varit medveten om att han skulle dö under det attentat han skulle genomföra men hans förmåga att fullt förstå vidden och även sätta sig i ett realistiskt samband med omvärlden verkar han fullkomligt sakna.

<http://news.bbc.co.uk/1/hi/uk/1731568.stm> 2005-08-18

de söker och är därför beredda att gå oerhört långt för att vara lojala mot detta nya livsinnehåll och verka för dess spridning, en sak som de ser som sin mission i världen.

Dessa individer identifieras av personer som organiserar terrorism och indoktrineras till den nivå som krävs för att de skall utföra dåd och själva med stor sannolikhet dö. Denna indoktrinering kräver en betydande insats av tid och resurser samt en viss grad av avskildhet där den framtida evighetsterroristen kan prepareras för sitt nya uppdrag. Det vore osannolikt att säga att detta kan ske i Sverige men däremot i Afghanistan under Talibanstyret, flyktingläger i Mellersta Östern, läger i Sydamerika, etniskt enfärgade stadsdelar i storstäder som London och Paris samt andra platser där insynen är liten och den indoktrinära miljön stark. Man behöver en mycket sluten värld för att nå dessa nivåer av indoktrinering.

Evighetsterroristen berättar för familjen att de studerar religion, historia, sociala frågor eller arbetar med välgörenhet under den tid de är i träning. De vet att närstående kan läcka till polis och myndigheter för att "rädda dem", och de vill inte bli räddade. Evighetsterroristerna är så upptagna av sin egen betydelse för världens framtid att de inte vill göra något som kan riskera att deras världshistoriska projekt kan gå i stöpet.

Evighetsterrorister som självmordsbombare har en betydande fördel för dem som nyttjar dem som verktyg. De kan garantera inte ange vilka som ligger bakom. Döda terrorister kan inte förhöras. Dessa evighetsterrorister är hårdföra så länge de står under indoktrinär kontroll, men när de inlett sitt uppdrag så bleknar deras identitet som hårdföra och det är sannolikt att de kommer att efter ett tag öppna upp vid förhör om de blir tillfångatagna. Detta skulle bryta upp terrornätverkets struktur eftersom oavsett om de bara mött ett par operativa ledare så växer det med exponenten bakåt om samhället tillfångatar även dem. Terrornätverket riskerar att rullas upp på samma sätt som det en gång byggts upp. Därför är det bättre att de dör när de utför sitt uppdrag.

Bakom evighetsterroristen finns en befintlig terrorinfrastruktur som producerar terroristen som om man tillverkar ett vapen. Råmaterialet är en förvirrad människa som "förädlas" genom att föras in i en miljö där de känner erkännande, gemenskap och stöd – om de hänger sig för "Det Stora Gemensamma Målet".

När terrornätverket sänder ut evighetsterroristen väljer de att utföra,

- flygplanskapning med dödlig utgång, där en grupp om två – fyra evighetsterrorister tar över ett flygplan,
- större systematisk sprängning av kommunikationsmedel eller byggnad, är det byggnad har den oftast ett symbolvärde,
- i tredje världen även ett militärliknande angrepp på hotell, rekreationsanläggning, bostäder för utlänningar, där man vet att man med stor sannolikhet inte kommer levande från uppdraget,
- lastbilsbomber och vanliga bilbomber som körs in i objekt av förare som dör under angreppet, och
- likartade angrepp som har storskalig destruktions, död och förstörelse, med dödlig utgång även för förövaren.

Sverige kan bli måltavla för denna terrorism baserat på utländsk närvaro och utländska företag men det är idag inte alltför sannolikt. Den svenska terrorismen ser annorlunda ut. I dagsläget är Sverige ett enastående bra basområde med ett par nackdelar – den svenska kontrollen av immigranter med personnummer och dataregister som gör det svårt att vara i Sverige utan identitet, den svenska administrativa överbyggnaden som följer upp var och en och utan att veta om det skrämmer iväg de som inte vill synas samt att landet ligger lite avsides från Europas mittarena. Då är Tyskland, Frankrike och Belgien betydligt bättre länder att hålla till i. En växande illegal immigrantbefolkning i Sverige kan dock skapa en betydligt gemytligare miljö för terrorism eftersom det kommer att vara lättare att leva här utan att folk frågar alltför närgångnas frågor så länge man har pengar.

Sverige kommer att bli en naturlig tillflyktsplats om intensiteten i anti-terrorbekämpningen ökar i Tyskland, Frankrike och Belgien. Sverige är då ett andrahandsalternativ. Där erbjuder Sverige en betydande naivitet när det gäller internationell terrorism, stor tilltro till den enskildes berättelser oavsett om de är sammanlagt osannolika, samt liten kontroll av illegala immigranter som rör sig på stan. Det är givetvis en mognadsprocess för Sverige men sett ur ett terrornätverks perspektiv, som utsänder evighetsterrorister, vore ett angrepp i Sverige som att kacka i eget bo. Det är inte "lönsamt" för dem. Att driva terroristnätverk kostar betydande pengabelopp och Sverige har av fiskala skäl en omfattande kontroll av finansiella transaktioner, vilket också har en kylande effekt på hur intressant Sverige är som basområde. Möjligheterna att föra in pengar till grupper som befinner sig i Sverige och behöver detta för sitt uppehälle kräver resor på land eftersom flygresor registreras. Detta sammantaget gör att södra Sverige som Malmö borde kunna vara intressant som väntläge⁴ för evighetsterrorister, och temporärt

⁴ Väntläge så tillvida att man kackar inte i eget bo om man därvidlag riskerar att bli upptäckt. Ett väntläge är just ett väntläge och det innebär att låg aktivitet inte är detsamma som låg förekomst.

Stockholm, men att driva terrorcell i ett större nätverk är i dagsläget Tyskland och dess västra grannländer enklare att operera i. Skulle trycket där öka med mer kontroller och starkare inflytande av antiterrorlagar som genomdrivs följt av aktivare säkerhetspolis, då är Sverige ett naturligt andrahandsval.

När de gäller de två andra grupperna, deltidsterrorister och heltidsterrorister, ser jag det som följande ur svenskt perspektiv. Deltidsterroristerna finns redan här ur samtliga extrema åsiktsgrupperingar. Det skulle förvåna mig om inte ett antal medlemmar ur både "Vit Makt" grupperingar och vänsterextrema grupper idag försöker samla resurser till ett attentat med dödlig utgång. Det är små enskilda projekt med två – tre personer involverade, kanske en enda människa, men polariseringen och aggressivitet talar för att detta är ett naturligt nästa steg i utvecklingen om inget dramatiskt sker. Det gör att vi idag har en terrorism i Sverige som är på väg att samla resurser och förbereda sig för att agera. Det kan det inte råda någon tveka om. Frågan är om de får ihop resurserna och har kurage att göra det.

Mycket lite av det vi gör har någon påverkan på hur de kalkylerar möjligheterna till framgång och den största återhållande faktorn är inte det vi ser som poliser på gatan utan någon så oväntat som polisens kriminaltekniker.

Det är min fulla övertygelse att den största återhållande faktorn när det gäller terrorism i Sverige är den kår av oerhört dugliga kriminaltekniker inom Polisen, Statens Kriminologiska Laboratorium och när tillämpligt även Rättsmedicinalverket.⁵

Den svenska terrorismen idag består av deltidsterrorister och terrorgroupies. Vi har inte idag en direkt hotbild med heltidsterrorister eller evighetsterrorister som har en etablerad målbild i Sverige när det gäller "svenska" objekt.

Om heltidsterrorister och evighetsterrorister uppträder i Sverige är det temporärt och efter att de blivit avskrämda från sina naturliga habitat i Centraleuropa eller är i transit mot en ny uppgift eller vistelseort.

Sammantaget för Sveriges del gör det att det största hotet idag är riktat mot företrädare för företag, politiker och organisationsledare genom att deltidsterrorister eftersträvar att döda dem eller skada dem. Nästföljande hot är

⁵ <http://www.skf.polisen.se> 2005-08-18

sabotage och skadegörelse som leder till dödsfall. Storskaliga attacker och serier av sprängningar som London och Madrid kräver en del resurser som jag bedömer inte är på plats. Det är inte så lätt att ha ihjäl en större folkmassa som pressen gör gällande. Det kräver en serie komponenter som måste anskaffas, förstås och kunna utplaceras eller effektueras. Det leder till en serie av händelser som innan attentatet iscensatts eskalerar risken för upptäckt.

Något som kan förändra den bilden snabbt är om EU:s östgräns visar sig vara verkningslös och vi får ett inflöde av sprängmedel och vapen. Vi kan nog bedöma att vi har aktörerna i landet redan men de saknar resurser. Vi kan därför behöva under perioder öka gränsbevakningen och det är i grund och botten en politiskt het potatis då det gäller hur vi ömsesidigt respekterar varandra i EU.

Om vi plötsligt skulle få ett inflöde av sprängmedel, små portioner av kemiska stridsmedel och automatvapen måste säkerheten ökas radikalt. Detta är ett beslut som rikets ledning måste förbereda sig för.

Vad har vi i verktygslådan?

Problemet i Sverige är inte att man saknar verktyg utan att man inte ser verktygen för att hantera storskalig och medelstor terrorism. Riktade mord och småskalig terrorism med måttligt skadeutfall tar jag inte upp eftersom de kan hanteras inom ramen för sedvanlig polisiär verksamhet. Sverige har ett redan antal verktyg på plats.

Statens Kriminaltekniska Laboratorium⁶ - En oerhört underskattad komponent i ett försvar mot terrorism eftersom detta egentligen är den största resursen vi har att koppla gärningsmän till gärningen. Jag lägger statens samlade resurser i samma grupp som SKL och där finns även Rättsmedicinalverket och polisens tekniker.

Det är min övertygelse att den största återhållande faktorn när det gäller terrorism i Sverige är den kår av oerhört dugliga kriminaltekniker inom Polisen, Statens Kriminologiska Laboratorium och när tillämpligt även Rättsmedicinalverket. Anledningen är mycket enkel – om den forensiska sidan är stark så kommer vi att få fatt i dem som sålt vapen, sprängmedel, hållit med bostad, bilar, kontanter och

⁶ <http://www.skl.polisen.se> 2005-09-21

transporter för att genomföra ett terrorattentat. Det kommer inte att hindra terroristerna, men det kommer att radikalt försvåra för dem att få resurser, då de som tillhandahåller resurser är inte lika motiverade. Att sälja tio kilo sprängmedel kan uppfattas som en bra affär i kriminella kretsar oavsett köpare, men det bygger på kalkylen att man inte blir upptäckt. Bra kriminaltekniker slår sönder kalkylen redan innan det kommit att bli en affär. Vapenhandlare och hälare vill göra affärer, inte åka dit, och då har det ingen betydelse om någon är beredd att betala lite extra om säljarna är övertygade att deras brottsliga gärning kan ta ett abrupt slut.

Den polisiära ledningsstrukturen, landstingen och länsledningen – terrorism kräver snabba beslut baserade på lokala och regionala förutsättningar. Vi har dugliga ledningsbefäl inom polisen och länsledningar som snabbt kan ta beslut hur det skall ageras. Det är en underskattad resurs. Vi har en övertro på nationell ledning vid en katastrof. Katastrofer kräver snabba beslut och man kan inte jaga företrädare, beslutsfattare och försöka komma fram genom någon pressjour på ett departement. Om vi sätter landshövdingen och länsstyrelsen i förarsätet med polisledningen har vi stora möjligheter att lindra skadeutfallet eftersom det efter exempelvis en explosion finns många liv att rädda genom snabba insatser och dessa insatser kan behöva storskaliga. Terroristhandlingar ställer stora krav på landstingen och sjukvården att snabbt frigöra resurser och få fram vårdpersonal. Jämfört med andra komponenter är sjukvården beredd. Det enda hotet mot sjukvården är trafikstockningar och anstormning av oroliga anhöriga vid sjukhusen men det är en polisiär uppgift att lösa.

Hemvärdet⁷ - Har idag en styrka av 60,000 medborgare som har en gemensam vilja att försvara Sverige och dess medborgare. Bra! De kan mobiliseras på två timmar. För bara tio år sedan bestod Hemvärdet av runt 100,000 medlemmar men har idag bantats till 60,000 kvinnor och män i uniform. Med dagens militära inriktning kommer Hemvärdet att riskera nå nivåer av 30,000 medlemmar runt år 2008. Oavsett hur det blir så är det en betydande mängd personer som skall ställas i jämförelse med antalet uniformerade poliser är det 3 – 4 gånger antalet poliser idagsläget och dubbelt så många i det befarade läget för Hemvärdet år 2008.⁸ Medelåldern i Hemvärdet skall sättas i relation till polismännens medelålder som idag är runt 46 år. Hemvärdet har idag rekryterat yngre medlemmar, därför är inte Hemvärdet samma samling äldre herrar som under 1980-talet. Hemvärdet är utbildat att bevaka skyddsobjekt och skulle med en bemanning om 30,000 man

⁷ <http://www.hemvardet.mil.se> 2005-09-21

⁸ Polisens personalstatistik för 2003 2005-09-21

http://www.polisen.se/inter/mediacache/4347/10411/10767/Personalstatistik_Ar2003_06_30_Internet.pdf

kunna skydda 2,000 – 5,000 skyddsobjekt i landet under en kortare tid på två – tre veckor. De har lokalkännedom och vet sin stad och bygd.

Hemvärnet är en militär resurs som kan användas för ett polisiärt arbete genom att antingen ändra "Ådalenlagarna", vilket kan vara på gång nästa år⁹ eller att de skriver ett nytt avtal enskilt med Polisen precis som de gjort med Försvarmakten. Polisen gör då sedan ett avtal med Försvarmakten med hänsyn till deras materiel. Oavsett utgången av "Ådalslagarnas" bestånd så måste hemvärnsmännens avtal med Försvarmakten revideras eftersom det idag är inriktat på mobilisering vid krig. Det går även att komplettera deras utrustning med polisiära uniformspersedlar för mobiliseringsalternativ "terrorism" istället för "krig" för att minska den allmänna stressen i samhället vid ett terroristangrepp. Mörkblå hemvärnsmän underställda polisbefäl verkar mindre stressande för allmänheten än kamuflageklädd militär personal. Kan låta som en detalj, men att hantera panik inom befolkningen är ett av de största problemen.

Svenska Röda Korset – en utomordentlig informationsplattform att föra ut kunskap så att människor kan lära sig hur de skall agera i nödsituationer. Svenska Röda Korset är samövat med Hemvärnet och Polisen i många delar av landet. Svenska Röda Korset på olika former integreras i olika lösningar som bygger på frivillighet.

FOI (Försvarmaktens forskningsorganisation)¹⁰ – Sverige har en världsunik kunskap om kemiska stridsmedel som är en efterbörd av "Kalla Kriget" och att vi tog hotet från Sovjetunionens arsenaler av C-stridsmedel som ett reellt hot.¹¹ FOI har även en god kännedom om sprängmedel¹² som i kombination med SKL och polisens tekniker möjliggör att vi kan skapa en känsla av hög risk för misslyckande och upptäckt för terroristceller som planerar att agera i Sverige.

Säkerhetspolisen¹³ – den svenska säkerhetspolisen beskriver sig själv på sin webbsajt:

"Författningsskydd förebygger och avslöjar hot mot rikets inre säkerhet. Hot mot rikets säkerhet är verksamhet som syftar till att med våld eller tvång ändra hur vårt land styrs, förmå beslutande politiska organ eller myndigheter att fatta beslut i en

⁹ <http://www.aftonbladet.se/vss/nyheter/story/0,2789,690032,00.html> 2005-09-21

¹⁰ <http://www.foi.se>

¹¹ Vilket även sovjetisk taktik i Angola, Afghanistan och Afrikas Horn visat där sovjettrupper och sovjetunderstödda vasaller använde C-stridsmedel för att "neutralisera" områden med guerillaförband och motstånd. C-stridsmedel hade stöd i sovjetisk doktrin.

¹² http://www.foi.se/FOI/Templates/NewsPage___4444.aspx

¹³ <http://www.sakerhetspolisen.se>

viss riktning eller hindra enskilda medborgare från att utöva de fri- och rättigheter som anges i grundlagarna.

Kontraspionage förebygger och avslöjar spioneri, olovlig underrättelseverksamhet, spridning av massförstörelsevapen och andra brott mot Sverige och svenska intressen.

Kontraterrorism innebär att bekämpa internationell terrorism, spridning av massförstörelsevapen till enskilda eller organisationer samt att hindra och avslöja flyktingspionage.

Personskydd avser bevaknings- och säkerhetsarbete kring den centrala statsledningen. Med den centrala statsledningen avses statsråd, statssekreterare, riksdagens ledamöter, statschef, regeringschef och talman. Personskydd innebär även ansvar för skyddet av utländska diplomater och övriga medlemmar i den kungliga familjen samt bevaknings- och säkerhetsarbete i samband med statsbesök och liknande händelser.

Säkerhetsskydd innebär rådgivning till och kontroll av myndigheter och företag som omfattas av säkerhetsskyddslagstiftningen. Syftet med verksamheten är att skapa och vidmakthålla ett tillfredsställande säkerhetsskydd. Med säkerhetsskydd avses informationssäkerhet, tillträdesbegränsning, säkerhetsprövning, utbildning och kontroll.”

Att de är med i verktygslådan är naturligt eftersom de ett av de proaktiva verktygen där vi inte får underskatta vad vi brukar kalla "human intelligence" som är ett fint namn på informatörer och telefonavlyssning. Om säkerhetspolisen skall ha möjlighet att lyckas krävs att de kan ta reda på vad som sker bakom fasaden och de behöver då resurser för att göra det. Jag ordar inget mer om det eftersom betydande delar av detta är redan på plats eller under utredning för framtida lagstiftning.

Papperstigrar

Försvarmakten utom Hemvärnet och FOI – i huvudsak på grund av tidsaspekten eftersom det tar månader för Försvarmakten att organisera en insats. Visserligen har man inrättad SSG (Särskilda Skyddsgruppen)¹⁴ och vidtagit andra åtgärder men användbarheten av specialförband bygger på att man har en gisslansituation eller annan direkt stridskontakt med en terroristsituation. Det verkar främmande i

¹⁴ <http://www.mil.se/article.php?id=10142>

Sverige med en större formering över grupp och till plutonsstorlek¹⁵ utan för sådana inrikes insatser är polisens insatsstyrkor och piketgrupper bättre lämpade. Specialförband är alltid spännande för media och framstår som att man gjort något kraftfullt. Inrättandet av SSG må fylla ett psykologiskt behov av dådkraft i en försvarsmakt med falnande förmåga, men saknar relevans för uppdraget.

Om man jämför med andra länder som har terroristberedskap är deras på mycket kort varsel. Vid attentat i Israel kan personal från specialförband vara framme inom en kvart till trettio minuter genom att de i princip är tillgängliga dygnet runt och med helikoptrar startfärdiga utanför kasernerna. Då kan man göra en insats mot ett angrepp under utförande. De har visserligen kortare flygtid eftersom det är ett litet land men jag tar det som ett exempel när specialförband har en plats i beredskapen. Reaktionstider längre än timmar är egentligen helt ointressanta och därför blir just huvuddelen av Försvarsmakten just ointressant för terroristbekämpning.

Riksledningen – Tsunamikatastrofen talar sitt tydliga språk när det gäller reaktionstider och förmåga att leda under okända förutsättningar och klara av att hantera ett betydande överifierat informationsflöde. Det skulle förvåna mig om rikets ledning skulle vara duglig att leda inom tolv timmar. Det är bättre att riksledningen i inledning av en terroristaktivitet förlitar sig på länsledning och lokal polisledning och i händelse av att riksledningen är en måltavla sätter sig i säkerhet med hjälp av säkerhetspolisens livvaktsgroup. Det är en bedömning som SÄPO får göra i inledningsskedet av ett terroristangrepp. Rikets ledning är i trofévärde för en terroristgrupp mer värt som ett EU-lands regering och inte specifikt som Sveriges regering. Det gör att hotbilden är förstärkt. Mördandet syftar inte till att imponera på några statsvetare eller jurister utan talar till träningsläger, groupies och supporters i fjärran länder utan insikter hur våra samhällen är strukturerade och där jurisdiktionsfrågor inte direkt är det första som de tänker på. Att skada en EU-regering är gott nog.

Rikets ledning kan anförtro ledning och åtgärder åt länsledning och polisledning under de första 5 – 6 timmarna efter ett större attentat eller serie av attentat. Där har vi möjlighet att rädda liv. Då gäller det att regeringen redan ”i fredstid” gett länsledningen juridiska befogenheter att ianspråkta samhällets resurser samt ta de beslut som behövs. Det är något man redan idag kan förbereda, om än att det kan kräva lagändringar om omdisponeringar. Rikets ledning behåller rätten att beordra stormning av lokaler/flygplan/fartyg vari gisslan hålls och andra extraordinära

¹⁵ Ett jägarförband skulle fylla glappet över polisens förmåga att slå tillbaka men jag ser inte det inträffa i Sverige där plötsligt tjugo – trettio terrorister skulle slå till på en plats och skulle det bli fallet så hinner de inte fram i alla fall.

åtgärder med hög risk för samtliga inblandade, men det är inga beslut som behöver tas under de initiala 5 – 6 timmarna. Vi nyttjar de operativa resurserna fullt ut och de skadebegränsar utan ett förvirrande, störande och misallokerande inflytande från rikets ledning.

Försvarsmaktens Internationella Uppdrag – kostar 1,3 miljarder kronor om året och ger ingen förhöjning av säkerheten för Sveriges del mer än att vi kan se det som ett avlägset bistånd till en internationell nedkylning av fjärran konflikthärdar. Jag har i tidningen Metro kallat det för dyr "krigsturism"¹⁶. Vi har ett internationellt ansvar, men det är ett ansvar som jag anser prioriteras före skyddet av vår egen befolkning och samtidigt är det en insats vars värde jag inte lyckas se det verkliga utfallet av. Demokrati i Afghanistan är en förbättring men frågan är om vår lilla kontingent, som ska ha sina egna knäckebröd och långkalsonger flygna från Sverige, är ett kostnadseffektivt sätt att öka säkerheten globalt. Jag ställer mig ytterst tveksam till om Försvarsmaktens internationella uppdrag ens åstadskommer en förbättring av svensk säkerhet utan istället partiellt kan vara en belastning om vi deltar i operationen som sker i enlighet med stormakternas maktfördelningsambitioner i specifika regioner. Internationella uppdrag är en vacker tanke men jag anser att det stannar vid det. Om vi satsade dessa pengar på att bekämpa narkotikamissbruk skulle en betydande del av finansieringen för terrorister försvinna, vilket ger en påvisbar säkerhetsförbättring för att inte tala om social. Enbart som exempel.

Proaktivitet och reaktivitet

Nu kommer frågan hur vi ska fördela våra resurser och jag ställer dessa i två försvarslinjer på den proaktiva sidan. Den första försvarslinjen är säkerhetspolisen i samverkan med polis, statliga och mellanstatliga myndigheter. De kommer då att känna igen lössen på gången och förhoppningsvis skapa ett obehag hos aktörerna att de är observerade och kontrollerade. Den andra försvarslinjen är vår forensiska kompetens som skall övertyga aktörerna att vi kommer att kunna bena ut vem som gör vad och gjort vad. Det kyler intresset från kriminella "leverantörer" av resurser, pengainsamlare och minskar den logistik som finns tillgänglig för terroristerna. Det minskar även deras förmåga att kommunicera och verka. Sverige blir inte attraktivt att söka en möjlighet att slå till i.

När det brister och vi har ett angrepp så ställer jag upp som första reaktiva försvarslinje en befullmäktigad och operativ länsledning som har alla de samhällets resurser som kan behövas i sin hand. Länsledningen leder med polisledningen

¹⁶ Metro kolumn 2004-11-30 och är sökbar på Metro.se . 2005-09-21

samhällets resurser. Landshövdingen har rätt att ianspråka militära helikoptrar, fordon och mobilisera hemvärnet inom länet för att fungera som evakueringshjälp, bevakningstrupp, hjälppoliser, arbetstrupp eller endast vara till förfogande. Landshövdingen kan genom ett reglerat förfarande få resurser från andra län. Landshövdingen har rätt att genom ombud rekvidrera civila resurser. Fullmakter och förordnanden är arrangerade i förtid. Länsledningen leder tills situationen stabiliserats. Efter 3 – 5 timmar är räddningsarbetet avslutat, såtillvida att de som hade en möjlighet att överleva överlevt, och behovet av en strikt operativ ledning att driva räddningsverksamheten sjunker. Detta bygger på en delegering som man inte får vara rädd för eftersom det är en effektiv väg att få fram resurser, spara liv och snabbt stabilisera situationen. Så fort rikets ledning kan biträda och är operativt funktionell så växlar rikets ledning upp och övertar det nationella arbetet att hantera efterbörderna.

Den andra reaktiva linjen är SKL och kriminalteknikerna som måste ha tillgång till det senaste i teknikväg för att kunna leda i bevis vem som utfört dåden samt därigenom bryta upp återstående terroristinfrastrukturer. Det kan innebära att vi måste bygga DNA-bibliotek¹⁷ för att få tillgång till data som i första hand kan vara brottsförebyggande genom sin blotta existens och sedan lösa terroristbrott. Därigenom förhindrar vi att det händer igen. Den forensiska sidan är viktig eftersom den förhoppningsvis leder till huvudmannen och när vi inte huvudmannen så sker det igen. Den libyska kopplingen till bombningen av Pan Am planet över Lockerbie framkom genom att en libysk agent köpt ett par byxor i Malta för att fylla ut väskan med bomben. Man tog det på byxparet. Där är värdet av fullgod kriminalteknik helt uppenbart. Forensiska resurser kan inte överskattas.

Kostnadsöversikt

Kostnaden att öka säkerheten enligt redovisade riktlinjer är marginell och kan finansieras med ett internationellt uppdrag mindre för Försvarsmakten. Vi kan med enkla medel uppnå stora ting om vi fokuserar på uppgiften och inser att terrorhandlingar sker snabbt och våldsamt och därmed kräver omedelbara, kraftfulla och lokalt avgränsade åtgärder. Om vi skulle utnyttja Hemvärnet fullt ut, förstärka Säkerhetspolisen, ändra lite ledningsstruktur samt öka de kriminal-

¹⁷ Enligt DN 11 oktober är regeringen inne på den linjen men enbart att de som är skäligen är misstänkta ska lämna DNA prov. Jag tror att det kommer att sakna tillämplighet om det inte kompletteras med PUT och neutraliserade medborgare när dessa blir medborgare. Vi vill ha DNA profiler på hela kedjan, särskilt leverantörerna, och det är inte sannolikt att vi kommer tillräckligt långt med det regeringen föreslår.

tekniska resurser så talar vi om möjligtvis 100 – 120 miljoner kronor om året inledningsvis, vilket sjunker något efter de initiala kostnaderna. För det har vi radikalt ökat säkerheten för invånarna och ökat möjligheterna att snabbt få fram resurser vid ett större skadeutfall på ett förhållandevis begränsat område.

Rättsliga frågeställningar

Vi lever i en lagbunden verklighet där samhället styrs av 14,000 aktiva författningar. All offentlig verksamhet lyder under lagarna. Det gör att vi måste se till de rättsliga konsekvenserna när vi talar om framtida åtgärder. Det finns verktyg som skulle underlätta skyddandet av befolkning mot terrorism, men kan dessa integreras i vårt öppna samhälle?

Ett DNA-kartotek med DNA uppgifter av samtliga som antingen erhållit PUT¹⁸, naturaliserat medborgarskap, anhållits, häktats eller delgivits misstanke om brott där fängelse ingår i straffskalan skulle ge ett utomordentligt underlag för att "kyla av" intresset att medverka vid terroråd eftersom det minsta DNA-spår på en söndersprängd mobiltelefon, rester av väskor eller ryggsäckar, skulle direkt kunna spåra till huvudmannen. Självfallet går folk i taket på tanken att upprätta ett sådant register men det är ändå värt att överväga. Ett DNA-register som omfattar kanske 300,000 individer och som växer med 50,000 om året skulle rent teoretiskt kunna ha i sig data om kanske tre av fem personer som ingår i en terroristgrupp som är beredd att slå till i Sverige. Jag bedömer att bara vetskapen att registret finns och att man är registrerad skulle drastiskt öka känslan av att risken att bli avslöjad efter en attack som hög. Ett DNA-register tar bort anonymiteten gentemot samhället och det är precis vad debatten handlar om. Vad är värdet av skyddet av anonymiteten och integriteten?

Jag vill sätta det i samband med den mängd uppgifter som finns i samhällets register redan idag med sociala myndigheter, försäkringsbolag, Försäkringskassan, skattemyndigheten, polisen och landstinget samt privata vårdgivare. Vi har redan uppgivit en mängd data som är mer personliga än vår DNA. Detta är mer en fråga om perception och vad vi som människor kan uppfatta. Samhällets datalagring av våra uppgifter syns inte och är inte fysiskt presenterade framför våra ögon på samma sätt som ett DNA-prov i polisens hägn.

¹⁸ Permanent Uppehållstillstånd (PUT)

Är det förnedrande att lämna ett DNA-prov? Är det inte snarare ett unikt tillfälle att deponera ett bevis på att man är oskyldig i framtiden för handlingar som man kan hamna under luppen för, där motivationen snarare är missriktad brottsprofilering baserat på mediaklimat och dåligt underbyggd tro att viss brottslighet härstammar från vissa grupper?

Jag ser DNA-register och även fingeravtrycksregister som mer en deponering av bevis att jag är oskyldig än ett statligt intrång i mitt privatliv. Det ska vara frivilligt att själv deponera DNA-profil och fingeravtryck. Ett DNA-register behöver inte vara en skrämmande koloss. Det kan vara ett sätt att bevisa sin oskuld.

Vi har ofta inom juridiken en pendeleffekt som slår först hårt och ett håll, sedan svänger åter för att sedan stabiliseras på en mer balanserad mitt.¹⁹ Det är enklare att stå på barrikaden och ropa på skydd av personuppgifter och persondata. Det är enkelt att måla med breda penslar, men i slutändan måste vi komma med lösningar som har bärkraft. Dagens teknikutveckling gör att våra proaktiva möjligheter ökar. Vi har redan idag ökat telefonavlyssningen och brytandet av posthemligheter som ett led i att veta vad som sker. Fördelen med register är att de avhåller genom att de inblandade vet att de kan komma att identifieras. Telefonavlyssning, som jag anser betydligt mer integritetskränkande, blir aktuell när terrorister är i iscensättandefasen. Men vi vill komma in tidigare när de gör riskkalkylen mellan intresse att vara verksam i terroristverksamhet och sannolikheten för att bli upptäckt och lagförd.

Inskränkningar i föreningsfriheten leder till att verksamheten försvinner från vår horisont. Den bedömningen gjorde redan på efterkrigstidens sena 1940-talet när det var tal om att förbjuda kommunistiska partier och rikets företrädare, inklusive Tage Erlander, konstaterade att detta skulle bara driva bort extremister från rampljuset och vi skulle få mindre möjligheter att veta vad de håller på med. Därför är inskränkningar i föreningsfriheten kontraproduktiva och i direkt konflikt med

¹⁹ Exempel: När konsumentkrediterna som billån kom på 1970-talet var först lagstiftningen starkt till förmån, och därmed även de avkunnande domarna, för företagen därefter på 1980-talet vände det till konsumenternas fördel och som lade onödigt stor belastning och risk på företagen. Detta mognade och stabiliserade sig under 1990-talet där en legalt balanserad fördelning av risker, åtaganden och rättigheter uppkom. Jag bedömer att vi kommer att se samma sak när det gäller integritet och terroristbekämpning. Så fort den internationella terrorismen blev uppenbart synlig för hela det politiska fältet uppkom aktiviteter, och i USA lagstiftningen, som starkt begränsade människors skydd för personlig integritet därefter kom det en våg av invändningar och försvar för den enskildes rättigheter jämfört med samhällets skyddsbehov, till den grad att vi kan tala om konstitutionell fetischism. Det kommer att balanseras inom några år. Tekniken kommer även där att vara till hjälp eftersom tekniken att avidentifiera de som inte är berörda i ett bevakningsflöde har förbättrats.

betydande konstitutionella värden som har högre skyddsvärde än om vårt ansikte syns fladdra förbi på en övervakningskamera. Det är bättre att de får skrika ut sitt hat inom lagens gränser. Då vet vi vilka vi har att göra med.

Kan ett fritt, öppet och demokratiskt samhälle skydda sig utan att hamna i konflikt med de föresatser man har i den konstitutionella konstruktionen? Det går, och det är ingen omöjlighet om man väger intrångens vikt mot varandra. I dagsläget har vi mer information än behövt om människor i de statliga, kommunala och privata register som registrerar allt från det första ultraljudet vid tolv veckors ålder till resans slut med bouppteckning. Det blir ingen folkstorm kring detta eftersom det sker på en fjärran IT-avdelning i någon myndighet som folk knappt känner till.

Samhället bör ta aktiv del att skydda inbyggarnas integritetsskydd, betydligt mer än idag, och måste vara berett att deaktivera register som inte har ett praktiskt behov och identifierbart nyttovärde.

Utökad övervakning behöver inte betyda mer säkerhet eftersom vi måste analysera de data vi samlar in samt garantera att dessa data, vare sig det är telefontrafik eller bilder från övervakningskameror, hanteras på ett etiskt och korrekt sätt. Det är ett betydligt större arbete att analysera bildmaterialet än att bara hänga upp kameror.

Tanken måste vara att folk med goda avsikter måste kunna känna sig trygga och rättssäkra. Därför är det viktigt att eventuella intrång i den enskildes sfär är förutsägbara och försvarbara. Därför lägger jag sådan vikt vid proaktiva och tidiga resursinsatser för att bryta intresset av att begå terrorhandlingar genom att visa att vi har resurser att fastställa vem som gjorde det, vem som medverkade och vem som gav dem resurser. Vi kan bibehålla ett öppet samhälle utan alltför stora intrång om vi utformar allmänprevention och individprevention genom att fokusera på risken för upptäckt samt att samhället signalerar att terrorism är en verksamhet man inte tolererar. Våra möjligheter att skydda vårt samhälle från ett angrepp är ringa²⁰ om vi misslyckas med underrättelsearbetet, gräns- och personkontrollen och preventionen. Därför bör åtgärderna inriktas på att identifiera och avhålla, samt i

²⁰ Som exempel: Om Sverige skulle anställa lika många säkerhetsvakter som Israel hade per capita under år 2003 skulle vi bli tvungna att anställa 160,000 säkerhetsvakter, vilket motsvarar tio gånger det antal poliser vi har, och lägger man till svensk arbetslagstiftning där israelerna istället arbetar långa och många skift så blir antalet vakter runt 250,000 – 300,000. Det skulle göra att var femtonde – tjugonde arbetsför arbetade som säkerhetsvakt och det är inte ett vattentätt säkerhetssystem. Med detta vill jag visa att hårdgöra skyddsobjekt baserat på tidigare erfarenheter är dyrt och samhällskrävande samt kräver en exponering för attentat som Israel hade under 2003 för att temporärt kunna motiveras men saknar relevans för Sveriges del.

den reaktiva fasen säkerställa att vi snabbt kan växla upp vår förmåga att hantera skadefallet och begränsa dess verkningar genom att få resurser rätt allokerade under de första timmarna efter ett angrepp samt säkerställa att vi i efterhand kan hitta ansvariga och bryta upp terrorismens struktur i vårt land. I detta arbete är centralism och fokus på stora statliga myndigheter kontraproduktivt och fokus bör förskjutas på decentraliserat säkerhetsarbete på kommunnivå inom ett statligt angivet ramverk som understöds med polisiära resurser och samhälliga experter.

Terrorism har ett snabbt förlopp, är oerhört våldsamt och begränsat till en liten avgränsad yta. Det talar för att terrorism måste engageras tidigt redan när de samlar resurser och att när vi har ett utfall att den skadebegränsande och reaktiva organisation vi ställer upp är operativ, snabbt expanderbar, har lokal förankring och lokal skalbarhet till samhällets yttersta förmåga.